

Internet ha de ser una arma per defensar la llibertat individual

L'ètica de la xarxa

E RAFFAELE PINTO

els dies 24 i 25 d'abril es va celebrar a la Universitat Oberta de Catalunya un col·loqui al voltant de les noves tecnologies de l'escriptura i la comunicació i del seu impacte sobre la literatura (organitzat pel grup d'investigació *Hermeneia*, dirigit per Laura Borràs, professora de teoria de la literatura a la UOC i a la UB).

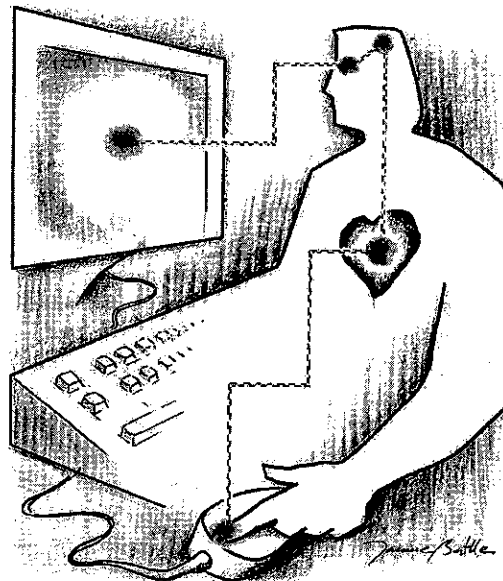
Les intervencions que s'han escoltat, d'estudiosos procedents de diverses universitats catalanes i estrangeres, han posat en evidència la innovació que Internet significa en tots els aspectes del fenomen literari: des de la creació, a la difusió, a la interpretació del text. L'aspecte més sorprenent i inquietant, potser, de moltes d'aquestes anàlisis consisteix en el fet que els canvis de comportament no es limiten a l'ús de l'instrument tècnic en si mateix (l'ordinador), sinó que afecten el sistema perceptiu global de la persona i les seves habilitats psicofísiques fonamentals, com són llegir, escriure, pensar. Dit d'una altra manera, no es tracta simplement de substituir un suport material per un altre, o sigui el llibre per la pantalla, sinó d'entrar en una nova mentalitat en què tant els textos com els discursos es veuen sotmesos a la llei de la virtualitat i l'aleatorietat: fluxos informatius en lloc de missatges, fragments de discursos en lloc d'obres literàries, multidimensionalitat textual en lloc de linealitat verbal. La xarxa, que reuneix i connecta tots els canals comunicatius, és el concepte que resumeix aquest espai global.

La nova mentalitat no està intrínsecament vinculada a l'ús de l'ordinador per la senzilla raó que és la cultura occidental en tots els seus aspectes que es transforma. El zàping, amb la seva fragmentació sistemàtica de qualsevol pro-

grama televisiu, és la manera més universal i quotidiana de participar d'aquesta nova mentalitat, que a les pràctiques més sofisticades d'alguns programes d'escriptura i lectura a través d'Internet produeix noves i impen-sades formes de creació estètica i de relació a distància.

L'aspecte políticament preocupant d'aquesta revolució del llenguatge que la xarxa representa és l'enfonsament de les ideologies que històricament han legitimat les relacions i els valors socials. El zàping o el clic amb el qual passem d'un programa a l'altre o d'una web a l'altra és conseqüència de la insignificància objectiva d'aquells textos o imatges (sigui un polític, un intel·lectual o un periodista el que escriu o parla). Amb el polze del decret, cada cop que l'usem per fer callar algú, la seva deslegitimació: si poguéssim muntar en una sola pel·lícula tots els fragments de programes televisius o de pàgines web que mirem al llarg de cada sessió davant de la pantalla, tindríem la visió panoràmica de les runes, o les deixalles, d'una cultura.

Ens agradaria pensar que tot això signifiqués un món més lliure i just, en el qual una cultura que s'enfonsa fos substituïda per una altra de millor. Però no és així. La fi de les ideologies no significa la fi del poder, que surt reforçat de tal enfonsament, ja que no té la necessitat de justificar-se amb discursos èticament persuasius i pot desencadenar-se amb la violència més cínica i fe-

JANER BASTIE

creixen en un espai en el qual se li estalvia qualsevol imposició i fins i tot severitat de tracte, com si sempre tinguessin el dret de satisfer el seu impuls natural de plaer. El dolor que generen les frustracions (tan naturals com l'impuls de plaer) produeix una violència que, si no hi ha discursos autoritzats que la neutralitzin, es manifesta cap endins (com a mortificació) o cap enfora (com a agressivitat). I ja tenim servida l'angoixa d'una anorèxia o la brutalitat destructiva d'un boix noi. No és necessària una gran cultura psicoanalítica per saber que la funció paterna serveix justament per a això: enunciar aquests discursos, perquè el nen els pugui interioritzar.

És aquesta funció paterna (o sigui, el principi de legitimació ètica del com-

portament i les relacions) allò que hauríem de reconstruir. I les noves tecnologies, que no tenen cap culpa de la insensatesa dels homes, podrien ajudar en aquesta tasca. La clau està en la seva immediata incorporació al sistema educatiu, obsolet en tot el seu vessant discursiu (començant per les ideologies que trasmet), perquè la navegació per la xarxa sigui sistemàticament orientada cap a una finalitat ètica que la transformi en una eina per a l'exercici de la responsabilitat, en un instrument essencial per a la formació de la persona i del ciutadà, en una arma cultural per defensar la llibertat individual i la democràcia.

En realitat, les noves tecnologies són l'aspecte més superficial, i fins i tot anecdòtic, d'un programa general (antropològic) de destrucció del principi d'autoritat que si no és compensat per mecanismes de reconstrucció d'aquest principi, pot portar la humanitat a una nova barbàrie. Un exemple clar d'aquest programa el veiem en el tracte tendre i liberal que reservem als nostres fills. Productes del desig, aquests nens

• RAFFAELE PINTO, PROFESSOR DE FILOLOGIA ITALIANA A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA